

Térről és gazdaságról – másképpen: a gazdaságföldrajzi műhely céljai és vállalt feladatai

On space and economy – in a different way: aims and tasks of the economic geography working group

NAGY ERIKA

NAGY Erika: tudományos főmunkatárs, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete; 5600 Békéscsaba, Szabó D. u. 40-42.; nagy@rkk.hu

Erika NAGY: senior research fellow, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences; Szabó D. u. 40-42., H-5600 Békéscsaba, Hungary; nagy@rkk.hu

A 2015-ös budapesti EUGEO-konferencia jó alkalmat kínált a hazai geográfusok egy kisebb csoportja számára, hogy megfogalmazzák a hazai gazdaságföldrajzi kutatások szerintük legfontosabb problémáit, feladatait, és megteremtsék a közös gondolkodás kereteit. A formálódó műhely munkája az alább olvasható – közösen megvitatott és a többség által elfogadott – célok, csomópontok köré szerveződik. A program megfogalmazása kollektív munka volt, elkészítését segítette javaslataival, ötleteivel a formálódó műhely tagjai közül Boros Lajos (SZTE), Czirfusz Márton (MTA KRTK RKI), Molnár Ernő (DE), Nagy Gábor (MTA KRTK RKI) és Pál Viktor (SZTE). A műhely munkájába eddig bekapcsolódott 25 kutató a működési keretek formalizálása – az MTA Társadalom-földrajzi Tudományos Bizottságán belül önálló albizottság létrehozása – mellett döntött, hogy kitűzött tudományos és közéleti céljait megvalósíthassa.

Miért van szükség a gazdaságföldrajzi műhelyre?

Bár a gazdaságföldrajz kutatása és oktatása évszázados múlttal rendelkezik Magyarországon s az elmúlt negyedszázad gazdasági átalakulási folyamataiban gyökerező térbeli-társadalmi problémák, konfliktusok számos, alapvetően gazdaságföldrajzi témájú tudományos munkát inspiráltak, a tudományterület intézményesülése mégis „lemaradt” az események mögött. Ennek okait az örven-

detesen gyarapodó hazai tudománytörténeti munkák részletesen tárgyalják; itt azonban csupán két problémakört emelünk ki, amelyek terveink szerint a műhely munkáját is formálják. Az egyik a hazai (és kelet-közép-európai) gazdaságföldrajzi kutatások szakpolitikai döntésekben betöltött hangsúlyos szerepe a rendszerváltozás előtt, amelynek tudományetikai és szakmai vitája, értékelése máig nem zajlott le – holott a részdiszciplína művelőinek többsége ma is részt vállal a térbeli-társadalmi folyamatok formálásában. A másik problémát a tudományterület elméleti megalapozottságának hiánya, illetve egyveretűsége jelentette. A gazdaságföldrajzi vizsgálódást az ötvenes évek végéig általánosan (világszerte) meghatározta az empirista-leíró megközelítés, amelynek alternatíváját a nyolcvanas évek elejéig a neoklasszikus közgazdaságtanra építkező áramlat jelentette. (A. Scott szerint „A hetvenes évek végén a gazdaságföldrajz (...) a legjobb úton volt ahhoz, hogy a világ legunalmasabb részdiszciplínája váljon belőle.” – Scott 2000, 20.) Valódi elméleti-módszertani pluralizálódásról csupán a nyolcvanas évek elejétől kezdődően – a kritikai társadalomelméletek adaptációjának és a kulturális fordulatnak az eredményeként – beszélhetünk. A gazdaságföldrajzi gondolkodást meghatározó ismeretelméleti fordulatok nyomait azonban a *hazai gazdaságföldrajzban* csak elvétve, néhány szerzőnél találhattuk meg a 2000-es évek elejéig. Nem meglepő tehát, hogy a tudományterület alapvető kérdéseit érintő viták nálunk csupán szóróványosan fordultak elő, s a megújulást a gazdaságföldrajzi kutatásokat végzők többnyire más diszciplínákhoz – vagy éppen a társadalomföldrajz más részterületeihez – kapcsolódva keresték.

Úgy gondoljuk, hogy a gazdaságföldrajz s általában a geográfia társadalmi szerepének újradefiniálásához, továbbá a hazai kutatók nemzetközi tudományos életben való részvételéhez – nem csupán empirikus eredményekkel, adalékokkal szolgálva, hanem a tudományos viták „főáramát” meghatározó elméletek kritikai értékelésével, a térségünkben zajló folyamatok értelmezésén alapuló alternatív koncepciók felállításával – fontos lépés egy olyan fórum létrehozása, amely ösztönzi és koordinálja a tudományterülethez kapcsolódó tudományos vitákat és kutatásokat a hazai akadémiai életben. Mindez ugyanakkor segítheti alternatív térkonceptciók bevezetését a hazai – általános társadalmi-gazdasági kérdéseket érintő, interdiszciplináris – szakmai diskurzusokba, s nálunk is ösztönözheti a „térbeli fordulatot” a gazdaságtudományokban.

Általános célok

A műhely célja, hogy olyan fórumként működjön, amely segíti, ösztönzi a gazdaságföldrajzhoz kötődő kutatók közötti szakmai vitákat, teret adva a különböző társadalomelméleti megközelítéseknek, gazdasági-társadalmi folyamatokat érintő felvetéseknek, módszertani és tudományfilozófiai kérdéseknek. Célunk,

hogy mindezzel a gazdaságföldrajz művelői a hazai tudományos diskurzusok aktív szereplőivé váljanak, eredményeiket megismerjék és elismerjék.

A műhely célja, hogy támogassa a kutatók különböző generációi közötti párbeszédet, s ezzel segítse a tudás és a tapasztalatok átadását, a fiatal kutatók pályájának építését, s egészében véve a tudományos közélet demokratikus működését. Ezeket a célokat működési gyakorlatainkban – a szervezeti keretek működtetésében, tudományos programok szervezése során, mentorálással – is igyekszünk megvalósítani. Ezért is kezdeményezzük és támogatjuk a tudományterülethez kapcsolódó kutatók tematikus és térbeli hálózatokba történő szerveződését, s a különböző hálózatok közötti kapcsolatok megteremtését. A hálózatos szerveződések – azok internetre épülő működése – lehetővé teszi a tudományos élet demokratikus szerveződését, ideértve az akadémiai élet főváros-központúságának oldását is. E centralizáltság mérséklése – térbeli egyenlőtlenségekkel foglalkozó kutatókként – szintén fontos célja az műhelyhez csatlakozóknak.

A műhely – amely várhatóan 2016-ban Gazdaságföldrajzi Albizottsággént intézményesül – segíti a tudományterületek közötti párbeszédet a Társadalomföldrajzi Tudományos Bizottságon belül és az MTA tudományos osztályain átfélfően is (különös tekintettel a teret kutató diszciplínákra); segíti interdiszciplináris tematikus fórumok létrehozását, közös rendezvények szervezését, a különböző kezdeményezéseket, szerveződések közösen elindítására, akár közvetítő szerepet is felvállalva.

Konkrét szakmai célok

- A gazdaságföldrajzhoz kötődő kutatók „feltérképezése” és megkeresése, folyamatos hálózatépítés; a szakma nemzetközi beágyazottságának erősítése a résztvevők segítségével.
- A gazdaságföldrajzhoz kapcsolódó elméleti viták ösztönzése: új megközelítések, koncepciók, kutatási témák megismertetése a szűkebb és tágabb szakmai közönséggel; az elméleti és módszertani pluralizmus erősítése.
- A magyarországi és a kelet-európai gazdaságföldrajz történetét feldolgozó kutatások ösztönzése, kezdeményezése.
- A magyarországi és kelet-(közép-)európai gazdasági térfolyamatok kutatása elméleti háttérének elmélyítése, valamint az empirikus vizsgálatok tematikus, illetve térbeli kiterjesztésének elősegítése.
- A gazdaságföldrajzi kutatások transz- és interdiszciplináris beágyazottságának erősítése, a szakmaközi együttműködések fórumainak megteremtése.
- Az alap- és alkalmazott kutatás, valamint szélesebb értelemben a tudományos kutatás és a közpolitika viszonyáról, előbbi társadalmi feladatairól szóló viták ösztönzése; a tudományos eredmények szélesebb körű

megismertetésének és társadalmi hasznosításának támogatása nyitott (közéleti, civil) fórumok szervezésével.

- Kutatásetikai kérdések megvitatása, ehhez vitafórumok megszervezése.
- A gazdaságföldrajzi (felsőfokú) képzés tananyagfejlesztésének ösztönzése, szakmai támogatása, koordinálása.
- A gazdaságföldrajzi tartalmú közoktatási tananyagok szakmai kontrolljának segítése együttműködve más szakmai szervezetekkel; részvétel a tananyagok kidolgozásában.
- A fiatal kutatók mentorálása; az etikai és gyakorlati tapasztalatok, tanulmányok közzététele és megvitatása intézményközi fórumokon.
- Szakmai fórumok létrehozása és azok bekapcsolása a hazai és nemzetközi információáramlásba, tudományos diskurzusokba tematikus levelezőlisták kialakításával, szakmai csoportok létrehozásával (a közösségi oldalak lehetőségeit kihasználva), a Magyar Földrajzi Konferenciához kötődően önálló szekciók szervezésével, interdiszciplináris tematikus kutatói műhelyviták szervezésével, két- vagy többoldalú nemzetközi szemináriumok, tematikus műhelyviták szervezésével (ittthon és külföldön), a műhely tevékenységéhez kapcsolódó szakértői munkák tudományos-szakmai háttérének biztosításával (pl. opponencia, vitafórumok szervezése).

Irodalom

- Scott, A. J. (2000): Economic geography: The great half-century. In: Clark, G. L., Feldman, M. P., Gertler, M. S. (eds.): *The Oxford handbook of economic geography*. Oxford University Press, Oxford, 18–35.